

SPIS TREŚCI

Ogólnopolska akcja „Czyste powietrze”	4
Dzikie rośliny jadalne i lecznicze polski. Rośliny zielne cz. III	8
Nagrody i wyróżnienia w Konkursie „Grzyby - skarby natury”	11
Obchody Dnia Edukacji Narodowej w województwie lubelskim w 2018 r.	14
146. rocznica śmierci Wincentego Pola	16
Spotkania Przy Pomnikach Przyrody „Drzewa pomnikowe Roztocza”	18
Bobry i ich wpływ na środowisko	24
Kącik filatelistyczny	27
Cudze chwalcie, swoje znajcie	28
Przyroda w poezji	31
Konkursy	32

Wydano dzięki współfinansowaniu

WFOŚiGW
WOJEWÓDZKI FUNDUSZ OCHRONY
ŚRODOWISKA I GOSPODARKE WODNEJ
W LUBLINIE

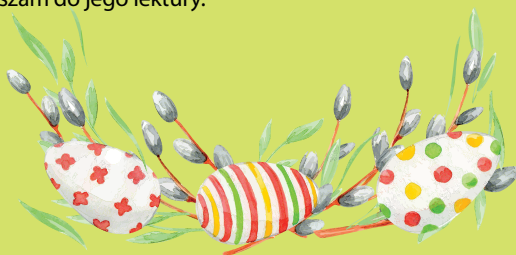
Od redakcji

Witam w pierwszym w tym roku numerze Zielonego Biuletynu. Spotykamy się ponownie, gdy wielkimi krokami zbliża się wiosna. Kwitną przebiśniegi, krokusy, złocą się bazy. Świat staje się radosny.

W najnowszym numerze naszego czasopisma poruszony zostaje bardzo aktualny obecnie temat, dotyczący ogólnopolskiej akcji „Czyste powietrze” oraz związane z nim konkursy dla dzieci i młodzieży. Polecam także tekst na temat dzikich roślin leczniczych i jadalnych; pierwszy z cyklu artykułów opowiada o roślinach zielnych.

Po raz kolejny odbyły się „Spotkania przy pomnikach przyrody”. Tym razem bohaterami były drzewa pomnikowe Roztocza na terenie Roztoczańskiego Parku Narodowego oraz Nadleśnictwa Zwierzyniec.

Bardzo dziękuję za kolejne spotkania na łamach Zielonego Biuletynu. Serdecznie zapraszam do jego lektury.

*Z okazji zbliżającej się
Wielkiej Nocy
życzę wiele radości
oraz pełnych słońca,
wiosennych świąt.*

Aleksander Szczepański

LOP jest organizacją Pożytku Publicznego.
KRS: 0000113431

Zielony Biuletyn

KOLEGIUM REDAKCYJNE:

Przewodnicząca:

Anna Mikołajko-Rozwałka

Redaktor naczelny:

Aleksander Szczepański

Członkowie:

Wiesław Piątkowski

Urszula Wołoszyn

Zofia Talarek

Joanna Kurus

Stanisław Kusiak

Korekta:

Elżbieta Więckowska-Kowalska

Skład:

Małgorzata Niećko

tel. 668 273 004

Fotografia na okładce:

Wiesław Wiącek

Druk:

Drukarnia Comernet Sp. z o.o.

ul. Ceramiczna 24, 20-150 Lublin

tel. 81 452 91 21

Adres redakcji:

Zarząd Okręgowy

Ligi Ochrony Przyrody,

ul. Jana Długosza 10 A

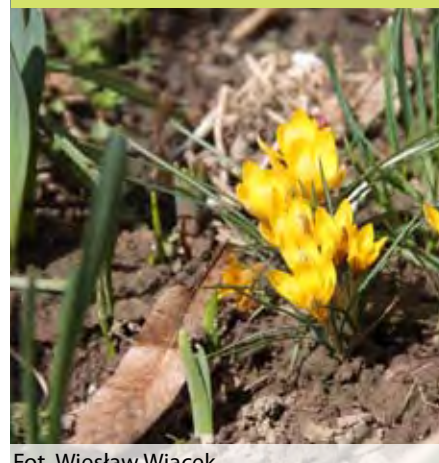
20-054 Lublin

nr konta: Millenium Bank
03 1160 2202 0000 0000 8180 3760

www.loplublin.ugu.pl

email:

anmiroz@interia.pl

Fot. Wiesław Wiącek

Redakcja nie zwraca materiałów niezamówionych. Zastrzegamy sobie prawo do adjustacji i skracania artykułów. Nie odpowiadamy za treść zamieszczanych reklam.

mgr inż. Małgorzata Góral - Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie

DZIKIE ROŚLINY JADALNE I LECZNICZE POLSKI

ROŚLINY ZIELNE

CZ. III

PODAGRYCZNIK POSPOLITY (*Aegopodium podagraria* L.)

Podagrycznik pospolity jest popularną byliną i jedynym przedstawicielem rodzaju *Aegopodium* występującym na terenie całego kraju. Do Polski został zawleczony z Ameryki Północnej. Historia występowania tej rośliny sięga czasów średniowiecznych. Należał do roślin, której części nadziemne spożywano w okresach głodu i leczono nim dnę moczową zwaną również podagrą (stąd nazwa). Obecnie podagrycznik jest rośliną zapomnianą w Polsce. W Niemczech natomiast ma wciąż duże znaczenie kulinarne. Stanowi składnik „zielonej zupy” (Kunstman i in., 2012).

Morfologia, ekologia i rozwój

Podagrycznik to roślina o rozgałęzionym kłacu, sięgająca do 90 cm (Rys. 1). Łodyga jest pusta w środku, naga lub z krótkimi włoskami. Liście dolne są podwójne, nierówne u nasady, pochwiasto osadzone na łodydze. Natomiast liście szczytowe są zaokrąglone i ciemnozielone. Ogonki liściowe są gładkie i posiadają rdzeń widoczny na przekroju poprzecznym.

Kwiaty są drobne, białe lub jasnoróżowe i tworzą złożone baldachy o 12-20 kwiatach na szorstkich szypułkach (Rys. 2). Podagrycznik kwitnie od maja do września. Owocem jest rozłupnia (Grau, 1996).

Podagrycznik cechuje niezwykła żywotność. Roślina potrafi odrosnąć nawet z niewielkiego fragmentu. Ponadto jest rośliną silnie ekspansywną, tworzącą nieraz całe łany. Preferuje miejsca zacienione o dużej wilgotności. Rośnie w lasach liściastych, nad brzegami wód i w pobliżu ogrodów. Jest gatunkiem wskaźnikowym dla gleb bogatych w azot i próchnicę. Podagrycznik odmiany Variegatum o biało-zielonych liściach jest wykorzystywany jako ozdobna roślina okrywowa¹ w przydomowych ogródkach (Kunstman i in., 2012).

Zbiór i zastosowanie

Surowiec leczniczy podagrycznika stanowią ziele i korzeń (Rys. 3). W medycynie

Rys. 1. Dziko rosnący podagrycznik pospolity (<https://jardinage.lemonde.fr>, 2019)

Rys. 2. Od lewej: liść i kwiatostan podagrycznika pospolitego (<http://www.missouriplants.com>, 2019; <https://www.minnesotawildflowers.info>, 2019)

Rys. 3. Produkty lecznicze z dodatkiem podagrycznika (<https://www.doz.pl>, 2019; <https://www.emag.pl>, 2019)

ludowej stosowano go do leczenia reumatyzmu, dny moczowej i rwy kulszowej. Podagrycznik ma działanie moczopędne, pobudza trawienie i wspomaga przemianę materii. Jest dobrym źródłem białek, tłuszczów, flawonoidów, karotenów, kwasów organicznych, związków mineralnych (w tym żelaza) oraz witamin A i C (Kunstman i in., 2012).

¹ Rośliny, które tworzą zwarte i trwałe runo i mają zdolność do szybkiego rozprzestrzeniania się. Inaczej „rośliny kołnierowe” (Latocha, 2001).

Rys. 4. Młody bez czarny
(<https://davesgarden.com>, 2019)

Herbatka z suszonych liści podagrycznika jest zalecana w leczeniu hemoroidów, stanów zapalnych nerek i pęcherza moczowego oraz w kamicy nerkowej. Świeże liście wykorzystywane zewnętrznie przyspieszają gojenie się ran. Najczęściej stosuje się 1-3 g suszonego ziela lub 15-30 ml wyciśniętego soku. Surowe liście podagrycznika można dodawać do potraw, przygotowywać jak szpinak lub młode liście dodawać do surówek (Greiner, 2017).

Niektórzy badacze uważają, że ziele podagrycznika może wywoływać reakcje alergiczne, za które odpowiedzialne są poliacytleny. Jednak ich zawartość w podagryczniku jest niewielka i bardzo rzadko prowadzi do kontaktowego zapalenia skóry (EFSA, 2009).

HERBATKA Z LIŚCI PODAGRYCZNIKA

Łyzkę suszonych liści podagrycznika zalać wrzątkiem, a następnie parzyć pod przykryciem przez 15 min. Po przecedzeniu pić 3-4 razy dziennie w ilości 2/3 szklanki.

Możliwe pomyłki

Podagrycznik można pomylić z siewkami bzu czarnego (Rys. 4). Liście *Sambucus nigra* mają od pięciu do siedmiu pierzasto złożonych liści, które po roztarciu wydzielają nieprzyjemny zapach. We wszystkich częściach świeżej rośliny występują glikozydy sambunigrina i sambucyna, które spożyte w większych ilościach są trujące (Greiner, 2017).

Zdaniem polskiego etnobotanika Łukasza Łuczaja podagrycznik bardzo trudno pomylić z innymi roślinami z selerowatych (daw-

niej baldaszkowatych). Trujące rośliny z tej rodziny mają liście drobno podzielone lub wąskie.

Najbardziej podobne do podagrycznika są: barszcz zwyczajny (jadalny po ugotowaniu), świerżbek korzenny (słabo rozpoznany chemicznie), dzięgiel leśny (jadalny o charakterystycznym korzennym smaku) (Rys. 5) i pasternak zwyczajny (o niezbyt smacznych liściach i jadalnych korzeniach) (<http://lukaszluczaj.pl>, 2019).

Rys. 5 Od lewej: liście barszczu zwyczajnego (*Heracleum Sphondylium*) i dzięgla leśnego (*Angelica sylvestris*) (<https://totallywilduk.co.uk>, 2019; www.brc.ac.uk, 2019)

SKRZYP POLNY (*Equisetum arvense* L.)

Skrzyp polny to pospolita bylina występująca na terenie całego kraju. Jego nazwa pochodzi od charakterystycznego skrzypienia powstającego przy rozcieraniu pędów w rękach. Charakteryzuje się dużą zawartością krzemionki, przez co jest niechętnie spożywana przez bydło. Dawniej był wykorzystywany do oczyszczania i polerowania naczyń kuchennych oraz drewnianych podłóg. Obecnie wykorzystuje się go do wygładzania instrumentów muzycznych. Ze skrzypu otrzymywano również żółty barwnik (Mowszowicz, 1990; Machalek, 2018). Niektóre plemiona Indian spożywały młode, wegetatywne, ugotowane lub surowe pędy skrzypu. Eskimosi natomiast żywili się korzeniami i bulwami. W Japonii kłosa zarodnikowe są uważane za największy przysmak. Są serwowane same lub jako składnik potrawy zwanej ohitashi (Łuczaj, 2004).

Rys. 6. Płonne pędy skrzypu polnego w uprawie
(<https://www.geograph.org.uk>, 2019)

Morfologia, ekologia i rozwój

U skrzypu występują dwa rodzaje pędów w zależności od fazy rozwojowej: pęd płonny i zarodnikowy. Pęd płonny² jest zielony i okółkowo rozgałęziony (Rys. 6). Osiąga wysokość do 40 cm. Posiada od 10 do 12 rozgałęzień. Jest szorstki i zeberkowany. U skrzypu występuje podziemne, silnie rozgałęzione kłącze, z którego wyrastają bulwy pędowe. Znajdują się w nich substancje zapasowe niezbędne do wytworzenia pędu zarodnikowego. Liście są bardzo niewielkie, występują w postaci czarnych ząbków z białym obrzeżem. Otaczają węzły na pędach. Na pędzie płonnym jest ich od 6 do 18.

Pęd zarodnikowy wytwarzany wczesną wiosną jest wzniesiony i nierozgałęziony (Rys. 7). Osiąga wysokość do 30 cm i ma zabarwienie jasnobrunatne. Na jego

² Pęd, na którym nie występują organy rozrodcze, nie są wytwarzane zarodniki ani nasiona (Rutkowski, 2006).

szczyt znajduje się kłos zarodnikowy, który po dojrzewaniu zarodników obumiera.

Skrzyp polny rośnie na polach, łąkach, w ogrodach, na ugorach i nieużytkach. Jest uporczywym chwastem w uprawach roślin okopowych. Preferuje gleby kwaśne i wilgotne. Jest rośliną wskaźnikową dla dużej wilgotności głębszych warstw gleby (Sudnik-Wójcikowska, 2011).

Zbiór i zastosowanie

Jadalne są młode pędy zarodnikowe oraz podziemne bulwy. Natomiast do celów leczniczych wykorzystuje się głównie pędy pienne (Rys. 8). Można je ścinać nad ziemią przez całe lato, a następnie suszyć.

ODWAR ZE SKRZYPU DO KĄPIELI

100 g suszonego ziela skrzyphu zalać 3 litrami wody, a następnie gotować 20-30 min. Po przedczeniu wlać do wanny w połowie wypełnionej wodą. Odwar wspomaga leczenie bólów nerwowych i reumatycznych.

Niestety, skrzyp zawiera pirytyaminę (antyvitaminę B1), która przy dłuższym przyjmowaniu dezaktywuje witaminę B1 (tiaminę). Stosując doustnie skrzyp należy pamiętać o uzupełnianiu tiaminy. Większość dostępnych na rynku preparatów jest dodatkowo wzbogaconych witaminą B1 (Krzesiak, 1988).

Możliwe pomyłki

W Polsce występuje kilka gatunków skrzyphów m.in.: skrzyp olbrzymi, łąkowy i błotny,

które są gatunkami jadalnymi. Udokumentowane właściwości lecznicze posiada skrzyp olbrzymi (*Equisetum telmateia* Ehrh.), który do 2014 roku podlegał ochronie prawnej. Jest gatunkiem pospolicie występującym w Karpatach i bardzo rzadkim na niżu. Niewiele jest natomiast informacji o jadalności mniej znanych gatunków skrzyphu (głazistego i pstrego) oraz pospolicie występującego skrzyphu leśnego (Łuczaj, 2014).

Rys. 8. Dostępne na rynku produkty ze skrzyphu (<https://www.doz.pl>, 2019; <https://www.domzdrowia.pl>, 2019; <https://drogerialilaroz.pl>, 2019)

Ziele skrzyphu (*Equiseti herba*) jest doskonałym źródłem łatwo przyswajalnej krzemionki. Ponadto zawiera flawonoidy, garbniki, saponiny i sole mineralne. Roślina ma działanie moczopędne i rozkurczające. Jest stosowana w terapiach schorzeń dróg moczowych i nerek ze względu na zwiększenie ilości wydalanego moczu. Zawarty w skrzypie krzem wspomaga procesy metaboliczne organizmu i odpowiada za prawidłową mineralizację kości. Stosowany zewnętrznie wspomaga gojenie się ran i odbudowę tkanki łącznej. Ponadto wzmacnia włosy (ogranicza ich rozdawanie się) i paznokcie. Ma działanie przeciwkrwotoczne.

Rys. 7. Od lewej: liście i pędy zarodnikowe skrzyphu (<https://gobotany.newenglandwild.org>, 2019)

BIBLIOGRAFIA:

1. Barbara Sudnik-Wójcikowska: Rośliny synantropijne. Warszawa: Multico, 2011.
2. EFSA. Scientific opinion on the substitution of health related to *Agopodium podagraria* L. and maintenance or achievement of normal body weight (ID 2384) pursuant to Article 13(1) of Regulation (EC) No 1924/2006. EFSA Journal 2009; 7(9):1278.
3. Grau J, Jung R, Munker B. Zioła i owoce leśne. Wyd GeoCenter, Warszawa 1996.
4. Greiner K.: Superfood z ogrodów, łąk i lasów, Muza, Warszawa, 2017.
5. <http://www.missouri-plants.com>, dostęp 2019.
6. <https://davesgarden.com>, dostęp 2019.
7. <https://drogerialilaroz.pl>, dostęp 2019.
8. <https://gobotany.newenglandwild.org>, dostęp 2019.
9. <https://jardinage.lemonde.fr>, dostęp 2019.
10. <https://totallywilduk.co.uk>, dostęp 2019.
11. <https://www.domzdrowia.pl>, dostęp 2019.
12. <https://www.doz.pl>, dostęp 2019.
13. <https://www.emag.pl>, dostęp 2019.
14. <https://www.geograph.org.uk>, dostęp 2019.
15. <https://www.minnesotawildflowers.info>, dostęp 2019.
16. Krzesiak L.M.: Apteczka ziołowa, Wyd. Sport i turystyka, 1988.
17. Kunstman, P., Wojcińska, M., Popławska, P., & Kunstman, P. (2012). Podagrycznik pospolity (*Aegopodium podagraria* L.). Post. Fitoter, 4, 244-249.
18. Latocha, P. (2001). Zastosowanie roślin okrywowych. Przegląd Komunalny, (10), 77-78.
19. Lucjan Rutkowski: Klucz do oznaczania roślin naczyniowych Polski niżowej. Warszawa: Wyd. Naukowe PWN, 2006.
20. Łuczaj Ł.: Czy nie zatruję się zbierając podagrycznik? <http://lukaszluczaj.pl>, dostęp 2019.
21. Łuczaj Ł.: Dzikie rośliny jadalne Polski, Chemigrafia, Krosno, 2004.
22. Mowaszowicz J.: Dzikie rosnące rośliny użytkowe, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa, 1990.
23. www.brc.ac.uk, dostęp 2019.

mgr Ewa Kłócek - opiekun SK LOP w Wąwolnicy

OBCHODY DNIA EDUKACJI NARODOWEJ W WOJEWÓDZTWIE LUBELSKIM W 2018 ROKU

Uroczyste obchody Dnia Edukacji Narodowej wypadły w szczególnym roku, bo w 100 lecie Odzyskania przez Polskę Niepodległości. Z tej okazji 15 października 2018 roku w Sali Błękitnej Urzędu Marszałkowskiego w Lublinie odbyły się uroczystości, w których na zaproszenie Lubelskiego Kuratora Oświaty Pani Teresy Misiuk uczestniczyli: parlamentarzyści, przedstawiciele administracji rządowej i samorządowej, środowisk kościelnych, służb mundurowych, państwowych służb zespolonych i niezespolonych, środowisk akademickich i związków zawodowych, przedstawiciele świata kultury, organizacji pracodawców i związków zawodowych oraz goście szczególnie - wyróżnieni odznaczaniami i nagrodami nauczyciele oraz pracownicy oświaty. Wprowadzeniem do uroczystości był występ utalentowanej młodzieży ze szkół i placówek naszego województwa upamiętniający 100 lecie Odzyskania przez Polskę Niepodległości. Dzięki niej wysłuchaliśmy melodii i pieśni patriotycznych, w tym Marka Grechuty

„Ojczyzna”, obejrzelśmy widowisko taneczne o Odzyskaniu Niepodległości w wykonaniu Zespołu Tańca Jazzowego BALLO z Młodzieżowego Domu Kultury w Chełmie. Wśród występujących znalazła się także para tancerzy z Zespołu Pieśni i Tańca Powiśle, która zaprezentowała ognistego oberka i krakowiaka.

Po występach młodzieży rozpoczęło odśpiewaniem Hymnu Narodowego część oficjalną, podczas której życzenia wszystkim pracownikom oświaty złożyli: Pani Teresa Misiuk Lubelski Kurator Oświaty, Pan **Sylwester Tułajew** Poseł na Sejm RP oraz Pan **Prof. Przemysław Czarnek** Wojewoda Lubelski. Kolejnym punktem spotkania było uroczyste wręczenie przez Pana Wojewodę Lubelskiego Przemysława Czarnka w obecności Pani Kurator Oświaty

nagród i odznaczeń zasłużonym nauczycielom. Były to: Złote, Srebrne i Brązowe Medale za Długoletnią Służbę, Medal Komisji Edukacji Narodowej, Nagrody Ministra Edukacji Narodowej i Nagrody Lubelskiego Kuratora Oświaty. W sumie podczas spotkania odznaczono 106 i nagrodzono 76 nauczycieli i wychowawców. W tak znaczącym gronie znalazła się i moja skromna osoba - nauczyciela z 29 letnim stażem pracy, wieloletniego opiekuna Szkolnego Koła Ligi Ochrony Przyrody w Szkole Podstawowej w Wąwolnicy.

Mając też doświadczenie zawodowe jako nauczyciel doskonale wie, jak wiele trudu kosztuje kształtowanie postaw proekologicznych poza zajęciami lekcyjnymi, motywowanie, przygotowanie uczniów do konkursów przyrodniczych, w tym organizowanych przez ZO LOP w Lublinie. Pani Ania docenia też społecznikowskie pasje przyrodnicze, dlatego drugą osobą nominowaną do Medalu KEN był w bieżącym roku mgr inż. Wiesław Wiącek.

Nagradzanie to środek powszechnie stosowany jako bodziec wzmacniający pozytywne postawy. Doskonale wiemy o tym jako nauczyciele i stosujemy w pracy z uczniami. Podczas uroczystości, w której uczestniczyłam, pośród wielu zacnych osób, w tym Pani Prezes, która mi towarzyszyła, mogłam tego doświadczyć osobiście i przekonać się, jak realizacja ludzkiej potrzeby uznania wpływa motywująco i dostarcza uczucia radości. Życzę wszystkim nauczycielom wspaniałych i bystrych przełożonych, którzy nie zawahają się wystąpić poza mury szkoły z wnioskiem o nagrodę dla swoich pracowników - do Kuratora czy Ministra Oświaty, tak jak czyni to Pani Ania.

organ sprawujący nadzór pedagogiczny, władze statutowych organizacji społecznych i stowarzyszeń prowadzących statutową działalność oświatowo-wychowawczą. Z takiego uprawnienia corocznie, od wielu lat korzysta Prezes Zarządu Okręgu Ligi Ochrony Przyrody w Lublinie Pani Anna Mikołajko - Rozwałka. Osoba ta, pomimo licznych obowiązków związanych ze społeczną pracą i pełnieniem funkcji prezesa, nie traci z oczu ludzi, z którymi współpracuje - opiekunów szkolnych kół LOP.

Zostałam udekorowana Medalem KEN. Jest to odznaczenie resortowe, obecnie jedyny i najwyższy znak zaszczytny nadawany przez Ministra Edukacji Narodowej. Przesłanką ogólną umożliwiającą uruchomienie trybu o nadanie medalu są szczególnie zasługi dla oświaty i wychowania, w szczególności w zakresie działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej, twórczości dla młodzieży oraz kształcenia i doskonalenia nauczycieli. Warunkiem dodatkowym jest co najmniej siedmioletni staż pracy w zawodzie. Odznaczenie może być nadane również działaczom społecznym i związkowym, a także fundatorom oraz innym osobom, których działalność wydatnie przyczynia się do rozwoju oświaty i wychowania. Medal KEN nadaje z własnej inicjatywy Minister Edukacji Narodowej lub na wniosek uprawnionych podmiotów. Są nimi między innymi: rektorzy wyższych uczelni, organy prowadzące przedszkole lub szkołę,

mrg inż. Anna Mikołajko-Rozwałka
mgr Wiktor Kowalczyk

146. ROCZNICA ŚMIERCI WINCENTEGO POLA

WDworku Wincentego Pola, filii Muzeum Lubelskiego, 1 grudnia minionego roku już po raz czwarty miało miejsce doroczne wydarzenie pod hasłem „Wincenty Pol in memoriam”. Na program złożyły się: odczyt prof. Jolanty Klimek-Grądzkiej pt. „Żyłem z wieszczem tym za młodu jak brat z bratem – Wincenty Pol i rodzina w twórczości Januarego Poźniaka” oraz otwarcie wystawy fotograficznej zatytułowanej „Współczesny obraz pasterstwa karpackiego”.

Przybyłych gości powitał kustosz Muzeum Wiktor Kowalczyk, zaznaczając obecność na spotkaniu dwóch praprawnuczek poety-geografa. Nadmieniał, że jedna z nich, p. Anna Frączek, ofiarowała niedawno do zbiorów muzealnych, rękopis prawdopodobnie Januarego Poźniaka zawierający charakterystykę Wincentego Pola. Przypomniał także o kontynuowanym od roku 2007 cyklu konferencji naukowych „Świat Wincentego Pola”, które odbywają się około 20 kwietnia, z okazji urodzin patrona palcówki.

Wprowadzenia do odczytu dokonał dr Tadeusz Piersiak, historyk literatury i znawca twórczości Wincentego Pola, będący inicjatorem wielu związanych z nim wydarzeń. W swym wystąpieniu uzasadnił potrzebę pamięci o dawno zmarłym poecie, że jest ona dlań „życiem po życiu”. Zwrócił również uwagę, posługując się słowami poety „W góry, w góry, miły bracie”, że były one dla Wincentego Pola namiastką utraconego raju. Kończąc wystąpienie zaprosił zebranych w świat pamięci literackiej i w góry zielone, by spotkać tam wędrującego Wincentego Pola.

Prof. Jolanta Klimek-Grądzka – pracownik Katedry Języka Polskiego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, w bardzo ciekawy i subtelny sposób przedstawiła sylwetkę pisarza, posługując się literackimi wypowiedziami, również poety, Januarego Poźniaka. W latach młodości był najbliższym z przyjaciół Wincentego, nierzadko też pierwszym czytelnikiem jego wierszy. Zawsze z empatią wypowiadał się o nim, uważając Pola za poetę najwyższej klasy, który z wielką troską myślał zawsze o losach Polski, swojej ojczyzny – „to wielki patriota, to wieszcz natchniony”.

Autorami towarzyszącej odczytowi wystawy, którą użyczyło Towarzystwo Karpackie, są: Jolanta Flach, Ireneusz Marciszek, Mateusz Troll, Andrzej Wielocha, Włodzimierz Witkowski i Jerzy Montusiewicz. W imieniu twórców głos zabrał prof. Jerzy Montusiewicz, który wprowadził obecnych w dzisiejszy świat pasterstwa górskiego środkowo-wschodniej Europy – świat, który sto kilkadziesiąt lat temu poznawał w trakcie górskich wędrówek Wincenty Pol. Omówił kolejne prezentowane na planszach tematy: redyk, hale i połoniny, wypas, pasterze, psy, szalasy czy produkcja serów. Wspomniał również o pionierskiej roli Wołochów w pasterskim zagospodarowaniu Karpat.

fot. mgr Wiktor Kowalczyk

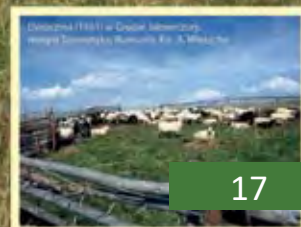

współczesny obraz PASTERSTWA KARPACKIEGO

„ Stał długo nieruchomy między setkami owiec, jak kiedra wśród ciemnej trzody kosodrzewiny. Ani potężny wiatr, ani światło miesięczne nie zdołały rozchmurzyć troski zastylej na twarzy gazdy.

Stwierdzenie W. W. Flacha, Pasterstwo Karpackie, Białystok, 1998

wypas

dr hab. Marian Flis
Katedra Zoologii i Ekologii Zwierząt,
Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie

BOBRY

i ich wpływ na środowisko

Bóbr jest jednym z gatunków zwierząt dziko żyjących, wywierających ogromny wpływ na środowiska bytowania. Uwarunkowane jest to głównie jego ziemnowodnym trybem życia, który wymusza dostosowanie miejsc bytowania do własnych potrzeb wynikających ze specyficznego behawioru tego gatunku. Przekształcenia te, stwierdzone w sposób widoczny i namacalny, to liczne spiętrzenia cieków wodnych, budowane w ich bezpośrednim sąsiedztwie żeremia, czy wreszcie mniej zauważalne kopanie nor w brzegach zbiorników wodnych.

W ujęciu historycznym, problematyka egzystencji bobrów przechodziła dość burzliwe koleje losu, jednak niemal od zawsze związane one były z różnokierunkową działalnością człowieka. Od wieków ze względu na duże znaczenie gospodarcze był on gatunkiem łownym, lecz w kolejnych okresach wprowadzane były zróżnicowane formy ochrony populacji. Ochrona ta podyktowana była głównie zastrzeżeniem możliwości polowania dla

panujących i ich gości, jak również zmniejszającą się okresowo dość gwałtownie liczebnością lokalnych populacji. Pierwsze wzmianki o ochronie bobrów pochodzą z XI wieku, kiedy to za panowania Bolesława Chrobrego ukazało się rozporządzenie ograniczające polowania na bobry. Pomimo iż w kolejnych latach zmieniały się formy i zakres ochrony, nie uchroniło to jednak populacji przed prawie całkowitym wyniszczeniem. Nieliczne

stanowiska występowania bobra, wynikające z drastycznego spadku liczebności, przyczyniły się do objęcia go w 1919 roku ochroną ścisłą na terenie ziem polskich. Z kolei szacunki liczebności sprzed okresu II Wojny Światowej wskazywały na występowanie tylko ok. 400 osobników. Toteż, w okresie powojennym, już w 1949 roku prowadzone były pierwsze reintrodukcje bobrów, zaś począwszy od 1952 roku objęty został on ochroną gatunkową.

Jednak najintensywniejsze działania z zakresu aktywnej ochrony tego gatunku rozpoczęły się od 1974 roku, kiedy to do realizacji wdrożony został Program Aktywnej Ochrony Bobra Europejskiego. Odłowy i przesiedlenia połączone z zasileniem populacji w oparciu o osobniki odchowane w hodowlach zamkniętych, przy tworzeniu nowych ostoi, przyczyniły się do powstania na terenie całego kraju wielu lokalnych stanowisk, których liczba

dynamicznie zwiększała się wraz z upływem czasu. Doprowadziło to do sytuacji, że obecny stan liczebny szacowany jest na ok. 120 tys. osobników, a gatunek ten określany jest mianem konfliktowego ze względu na liczne szkody wyrządzane w gospodarce leśnej, rolnej i rybackiej.

Przyczyną szkód, a zarazem najbardziej widocznym efektem egzystencji bobrów, są niewątpliwie liczne pnie pozostałe po ściętych w charakterystyczny sposób drze-

wach, rosnących zwłaszcza na brzegach zbiorników wodnych. Drewno ściętych drzew, oprócz żeru, stanowi materiał budulcowy, przeznaczany na wykonanie spiętrzeń cieków wodnych poprzez budowanie przegradzających je tam. Podstawową ich rolą jest spiętrzenie cieku, a tym samym podniesienie poziomu wód płynących, a dość często także stojących, znajdujących się w pobliżu cieku wodnego, gdzie budowane są tamy. Służą to przede wszystkim optymalnemu zaadaptowaniu danego środowiska przez te zwierzęta, wynikające ze spełniania podstawowych potrzeb życiowych. Drewno ściętych drzew wykorzystywane jest także na budowę żeremi, które spełniają rolę tzw. chatek bobrowych, w których zamieszkuje jedna rodzina. Żeremia budowane są przez bobry z reguły w sytuacji, gdy kopanie nor nie jest możliwe. Zarówno w norach jak i żeremiach samica rodzi młode. Celem zapewnienia bezpieczeństwa wejście do żeremia bądź okno nory zawsze znajdują się pod powierzchnią lustra wody. Tym samym aby zapewnić tego rodzaju stan, konieczne jest spiętrzenie i podniesienie lustra wody, czego widocznym efektem są tamy bobrowe. Bobry poprzez spiętrzanie wody przyczyniają się do rozległych podtopień, co z kolei może powodować znaczne szkody w gospodarce rolnej, zaś kopanie nor w brzegach stawów rybnych prowadzi do strat w infrastrukturze wodnej, jak również narybku.

Jednocześnie działalność bobrów w zakresie regulacji stosunków wodnych na danym terenie jest nad wyraz cenna ze względów przyrodniczych, lecz budzi wiele kontrowersji i emocji. Bobry przyczyniając się do swoistej naturalizacji rozległych obszarów, a tym samym i zwiększania bioróżnorodności, jednak niejednokrotnie, a w ostatnich latach coraz częściej, oddziałują trwale na środowiska produkcyjne – leśne, rolne i rybne. Oddziaływania te w ujęciu gospodarczym określane są mianem szkód, a prawną i materialną odpowiedzialność za nie ponosi Skarb Państwa. Według danych z ostatnich lat, corocznie wielkość odszkodowań wypłacanych z budżetu Państwa za szkody wyrządzone przez bobry wynosi ok. 20 mln złotych.

Ze względu na dynamiczny przyrost populacji oraz celem minimalizowania konfliktów o charakterze społecznym, ze względu na liczne szkody, wprowadzane są kolejne środki zaradcze, mające na celu ograniczenie populacji. Są to tzw. rozwiązania o charakterze legislacyjnym, czyli nowe rozwiązania prawne, pozwalające na prowadzenie różnokierunkowych czynności i zabiegów ograniczających szkody. W 2016 roku wprowadzony został program ograniczania liczebności populacji poprzez zwiększenie skuteczności odstrzału przez myśliwych. Nowe metody zarządzania populacją tego gatunku, gdzie kluczową rolę odgrywają myśliwi, miały na celu eliminację ze środowiska, w ciągu trzech lat, ok. 27 tys. bobrów. Była to minimalna liczba, gwarantująca zatrzymanie dynamicznego przyrostu populacji, a tego rodzaju inicjatywa, przy obecnym stanie liczebnym, była konieczna. Jednocześnie taki poziom odstrzału nie powinien wywierać w żaden sposób ujemnych skutków na dalszy los naszych bobrów i ich obecność niemal we wszystkich środowiskach. Niemniej jednak poziom odstrzału okazał się zdecydowanie niższy od zakładanego, a zatem rozwiązanie to nie do końca przyniosło oczekiwane efekty.

Przedstawiona bardzo krótka charakterystyka gatunku, jak również jego dynamiki liczebności, zwłaszcza w ostatnich latach, pozwala na stwierdzenie, że bobry niewątpliwie określić można jako zwierzęta sukcesu populacyjnego. Jednak udane reintrodukcje połączone z dynamicznym przyrostem nie pozostają bez znaczenia na niekorzystne w wielu przypadkach oddziaływanie na środowiska, w których te zwierzęta żyją i spełniają podstawowe funk-

cje życiowe. Zatem, w obecnych uwarunkowaniach niezbędna, a nawet konieczna wydaje się być intensywna redukcja liczebności na poziomie nie zagrażającym dalszemu istnieniu populacji. Tego rodzaju redukcję mogą przeprowadzić wyłącznie

myśliwi, jako osoby znające doskonale problematykę funkcjonowania populacji tego gatunku, jak również zagadnienia wynikające z konieczności ochrony środowiska i korzystania z jego zasobów na zasadach zrównoważonego rozwoju.

WITAJ NAM WIOSNO

Najpiękniejszą melodią świata jest ton śpiewu ptaków wiosny
 Ich to świergot w drzewostanie wzruszający i radosny
 On oznajmia, że czas budzi ze spoczynku Łono Ziemi
 By obdarzyć nas Jej synów darami swoimi
 Świat wstaje do życia z zimowej pościeli
 Chór ptactwa nam śpiewa jak z nieba anieli
 Pąki drzew zaczynają malować twarz rodzącej się wiosny
 Zaczyna się spektakl tak miły tak dla nas radosny
 Łąki przyoblekają kolorowe sukienki ozdobione z rosy bursztynami
 Wśród kwiatów zaczynają tańczyć biedronki pomalowane piegami
 To bajeczne spektrum w cyklu biologicznym
 W osłupienie wpędza jaki świat jest śliczny
 A ta serenada przez ptaki śpiewana
 Oznajmia, że wiosna jest zawsze kochana
 Po smutnych dniach zimy tak mile witana
 Ile pięknych wiosen jeszcze przeżyjemy
 Choćby z kart wywróżyć niestety nie wiemy
 Z radością więc witajmy śpiewy ptactwa z rana
 Ciesząc się, że sceneria budzącej się wiosny
 Oglądać jest jeszcze nam dana
 W ciszy, która jest rozmową naszych serc z przyrodą
 Oddajmy ukłon Matce Ziemi, która jest dla nas
 Życiodajną nagrodą.

Marian Broda 19 marca 2019 r.

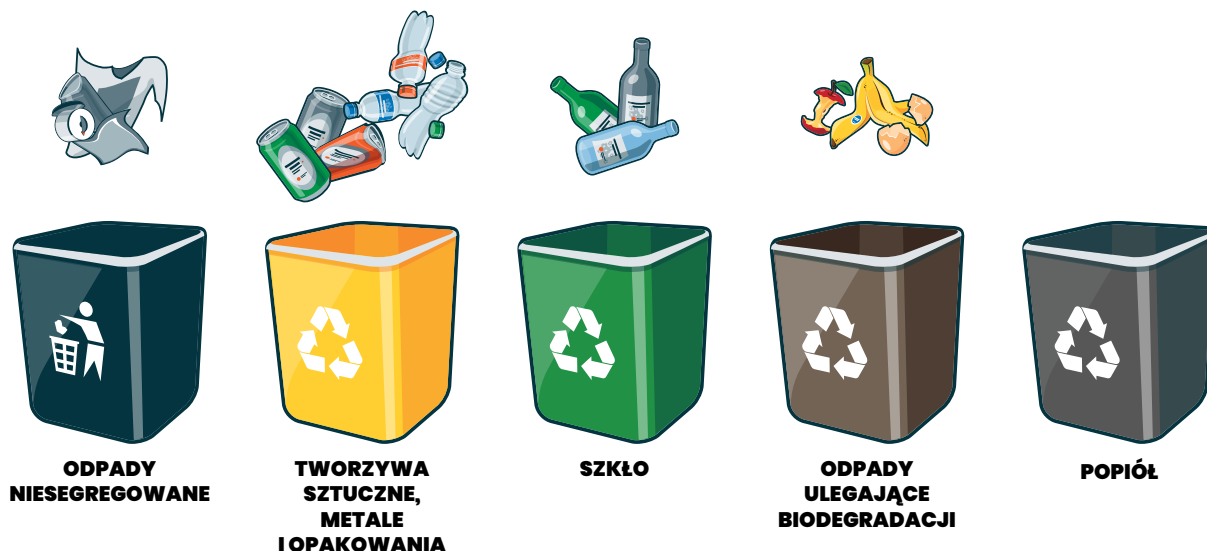

OGÓLNOPOLSKA AKCJA „CZyste Powietrze”

KONKURS

NA PROJEKT ULOTKI

„SEGREGUJ ODPADY”

REGULAMIN KONKURSU

dla Szkolnych Kół LOP na projekt ulotki na temat: „SEGREGUJ ODPADY”.

§ 1. Organizator konkursu

- Konkurs organizowany jest przez Zarząd Okręgu LOP w Lublinie.

§ 2. Cele konkursu:

- zwiększenie świadomości proekologicznej wśród społeczności danej gminy, ze szczególnym zwróceniem uwagi mieszkańców na konieczność segregacji odpadów oraz korzyści z tego wynikających,
- zachęcenie mieszkańców do zmiany swojej dotychczasowej deklaracji i zadeklarowania selektywnej zbiórki odpadów komunalnych,
- poszerzenie wiedzy na temat segregacji odpadów,
- promowanie pozytywnych, proekologicznych zachowań i upowszechnianie dobrych praktyk służących ochronie środowiska,
- przewodzenie działań edukacyjnych odnośnie prawidłowego gospodarowania i selektywnego zbierania odpadów komunalnych w atrakcyjnej formie poprzez konkurs,
- promowanie pracy zespołowej i działań w grupie.

§ 3. Uczestnicy konkursu

- Konkurs jest skierowany do Szkolnych Kół LOP na terenie województwa lubelskiego.

§ 4. Zasady udziału w konkursie

- Konkurs ma charakter zespołowy.
- Technika wykonania- dowolna.
- Format - ulotka w formacie A4, składana na trzy części.
- Ulotka powinna zawierać tekst oraz obrazki.
- Szkolne Koło LOP może złożyć tylko jedną pracę.
- Treści zawarte w ulotce mają być spójne z tematyką konkursu.
- Prace nie spełniające wymogów formalnych nie wezmą udziału w konkursie.
- Do ulotki należy dołączyć kartę zgłoszenia do konkursu „Segreguj odpady”, pobraną ze strony [www.http://lop.pvv.pl/](http://lop.pvv.pl/).
- Ulotki należy dostarczyć osobiście lub drogą pocztową do Zarządu Okręgu LOP na adres: ul. Jana Długosza 10A, 20-054 Lublin do 30 kwietnia 2019 roku.
- Zgłoszenie prac na konkurs uważane będzie za uznanie warunków regulaminu.
- Organizator nie odsyła zgłoszonych prac.

§ 4. Kryteria oceny prac

- Nadesłane prace zostaną ocenione przez Komisję Konkursową powołaną przez organizatora konkursu.
- Wyniki konkursu zostaną podane na stronie organizatora [www.http://lop.pvv.pl/](http://lop.pvv.pl/) do dnia 15 maja 2019 r.
- Prace oceniane będą w skali 15 punktowej:
 - 0-5 pkt – zgodność pracy z tematyką konkursu,
 - 0-5 pkt – estetyka wykonania,
 - 0-5 pkt – inwencje i pomysłowość.

„SEGREGUJ ODPADY”

FORMULARZ ZGŁOSZENIOWY

Szkolne Koło LOP	
Adres korespondencyjny	
Telefon kontaktowy	
Oświadczam, że: 1. Zapoznałem/łam się z regulaminem konkursu. 2. Wyrażam zgodę na publikację pracy na stronie internetowej organizatora.	
..... Data i miejsce	 Podpis opiekuna SK LOP

OGÓLNOPOLSKA AKCJA „CZyste POWIETRZE”

KONKURS PLASTYCZNY

„PRZYJAZNY DOM”

§ 1. Organizator konkursu

Konkurs organizowany jest przez Zarząd Okręgu LOP w Lublinie.

§ 2. Cele konkursu:

- rozwijanie zainteresowań wiedzą z zakresu przedmiotów przyrodniczych,
- kształtowanie świadomości i postaw proekologicznych,
- motywowanie uczniów do samodzielnej pracy poznawczej i twórczej,
- tworzenie trwałych nawyków i zachowań ekologicznego stylu życia w domu i najbliższym otoczeniu,
- poznanie procesu ewolucji domowych zwyczajów ekologicznych,
- promowanie odpowiedzialności za środowisko naturalne.

§ 3. Uczestnicy konkursu

- Konkurs jest skierowany do uczniów szkół podstawowych i gimnazjum na terenie województwa lubelskiego. Konkurs odbędzie się w dwóch kategoriach wiekowych:
 - Kategoria I – uczniowie klas IV- VI szkoły podstawowej,
 - Kategoria II – uczniowie klas VII- VIII szkoły podstawowej i klas III gimnazjum.

§ 4. Zasady udziału w konkursie

- Konkurs ma charakter indywidualny.
- Technika wykonania- dowolna.
- Format pracy plastycznej - A3.
- Treści zawarte w pracy plastycznej mają być spójne z tematyką konkursu.

- Do konkursu szkoła może zgłosić maksymalnie po trzy prace z każdej kategorii.

- Prace nie spełniające wymogów formalnych nie wezmą udziału w konkursie.

- Do pracy plastycznej należy dołączyć kartę zgłoszenia do konkursu „Przyjazny dom” (załącznik nr 1) pobraną ze strony [www.http://lop.pvv.pl/](http://lop.pvv.pl/) oraz podpisanie oświadczenie, które stanowi (załącznik nr 2) do regulaminu konkursu.

- Prace plastyczne należy dostarczyć osobiście lub drogą pocztową do Zarządu Okręgu LOP na adres: ul. Jana Długosza 10A, 20-054 Lublin do 30 kwietnia 2019 roku.

- Zgłoszenie prac na konkurs uważane będzie za uznanie warunków regulaminu.

- Organizator nie odsyła zgłoszonych prac.

§ 4. Kryteria oceny prac

- Nadesłane prace zostaną ocenione przez Komisję Konkursową powołaną przez organizatora konkursu.
- Wyniki konkursu zostaną podane na stronie organizatora [www.http://lop.pvv.pl/](http://lop.pvv.pl/) do dnia 15 maja 2019 r.
- Ocenę prac konkursowych dokona Komisja Konkursowa powołana przez organizatora. Komisja przy ocenie prac weźmie pod uwagę:
 - zgodność z celami konkursu,
 - atrakcyjność i oryginalność,
 - czytelność tematu,
 - poziom artystyczny,
 - estetykę wykonania,
 - dobór środków przekazu treści.